

Kardynał GERHARD LUDWIG MÜLLER. *Ubóstwo*. Tłum. S. Śledziewski. Lublin: Wydawnictwo KUL 2014 ss. 156.

Skuteczność nowej ewangelizacji zależy od zdolności takiego przełożenia na język współczesności prawdy głoszonej przez Jezusa Chrystusa, że zostanie ona dostrzeżona i przyjęta przez człowieka naszych czasów. Jedną z kwestii, która porusza myślenie i działanie współczesnego człowieka, jest poszukiwanie sprawiedliwości, której niedostatek jest kluczowym problemem w świecie globalizacji. Wrażliwość na zagadnienie ubóstwa i wykluczenia jest wspólną płaszczyzną działania ludzi zmierzających do nadania nowego oblicza światu. Poszukiwania, zmierzające do zaradzenia biedzie i marginalizacji w ramach działań ekonomiczno-politycznych, okazują się jednak niewystarczające. U podstaw ich nieskuteczności leżą zarówno niewłaściwa koncepcja antropologii, jak też zbyt horyzontalne spojrzenie na życie, wykluczające odniesienie do Boga. Wielkie programy pomocowe niejednokrotnie są skażone egoizmem pomagających, próbujących zbyt dowieść siebie, i niedowartościowaniem lub nawet poniżeniem mas ubogich, którzy nie są potraktowani podmiotowo.

Jedną z dróg, której może uczyć się świat i Kościół od ekscytingalnych wspólnot Ameryki Łacińskiej i Karaibów, jest teologia wyzwolenia. Jej odczytanie na nowo, w pogłębionym kontekście znajomości realiów latynoamerykańskich, proponuje w swej nowej publikacji kardynał Gerhard Ludwig Müller. Niewielka książka zatytułowana *Ubóstwo*, przetłumaczona już wcześniej na kilka języków, została wydana w 2014 roku przez Wydawnictwo KUL w tłumaczeniu ks. Sławomira Śledziewskiego, sekretarza Kardynała. Aktualny Prefekt Kongregacji Nauki Wiary, jako doskonały teolog, mający w swym dorobku naukowym wielotomowy podręcznik teologii dogmatycznej, w sposób zaangażowany wskazuje na walory teologii wyzwolenia z perspektywy swojego doświadczenia przyjaźni z Gustavo Gutiérrezem oraz pracy misjonarskiej w Peru. Książka łączy w sobie relacje kard. Müllera z pracy w Ameryce Południowej z referowaniem dokumentów episkopatu latynoamerykańskiego i głębokimi przemyśleniami na temat współczesnej sytuacji świata i zadań teologii.

Podstawowym celem publikacji jest ukazanie ubóstwa jako wyzwania ewangelicznego, które winno inspirować chrześcijan do odkrywania w ubogich i wykluczonych oblicza Chrystusa oraz motywować członków Kościoła do podejmowania działań na rzecz sprawiedliwości i wyzwolenia. Skandal współczesnej nierówności ekonomicznej i cywilizacyjnej oraz krzycząca niesprawiedliwość w postaci bezdusznego wykorzystywania ubogich i pogardzanych przez bogatych, winny zostać potraktowane jako przynaglenie do szukania rozwiązań zaradzających tym dramatycznym zjawiskom. Chodzi w istocie o wiarygodność chrześcijaństwa, które nie może się chronić w bierności zamkniętej w indywidualistycznej postawie pobożności, ale jest zobowiązany do znajdowania skutecznych dróg okazywania solidarności z potrzebującymi i cierpiącymi. Naśladowanie postawy miłosiernego Samarytanina winno uwzględnić perspektywę spojrzenia na świat z pozycji poranionego wędrowca, który musi zostać zauważony i odpowiednio potraktowany.

Odnosząc się do doświadczeń Kościoła w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach, kard. Müller wskazuje na drogę wyznaczoną przez konferencje CELAM i stawia tezę, że są one właściwą kontynuacją Soboru Watykańskiego II przez pogłębianie zarówno zagadnienia zjawiska znaków czasu, jak i preferencyjnej opcji na rzecz ubogich. Nierozwiązany do dziś problem skutecznych narzędzi wpływu Kościoła na historyczną egzystencję ludzkości winien prowadzić do poszukiwania nowego kształtu nauki społecznej Kościoła, w której będą ukazywane adekwatne środki do przemiany świata. Chrześcijanie nie mogą traktować doczesności jako niewiele znaczącego epizodu historii, ale winni się angażować w polepszanie losu swoich współbraci, nie tylko w imię indywidualistycznie pojętej miłości, ale też w imię sprawiedliwości społecznej przyjmującej kształt solidarności i miłosierdzia. U podstaw takiej postawy leży głębokie nawrócenie prowadzące do podjęcia słów Jezusa z Ewangelii św. Mateusza z mowy eschatologicznej zawartej w 25. rozdziale tej księgi. Odwołanie się do słów Zbawiciela „cokolwiek uczyniliście jednemu z tych najmniejszych, Mnieście uczynili” jest sprawdzianem autentyczności wiary i probierzem autentycznego zaangażowania w ewangelizację, rozumianą jako przenikanie świata Dobrą Nowiną o wyzwoleniu w Chrystusie.

Książka kard. Müllera wnosi nowe światło w rozumienie teologii wyzwolenia i ukazując wkład kard. Ratzingera, na nowo analizuje przesłanie dwóch instrukcji Kongregacji Nauki Wiary wydanych w latach osiemdziesiątych, które korygowały potoczne rozumienie działań wyzwoleniczych podejmowanych przez chrześcijan. Kard. Ratzinger w sposób profetyczny wskazywał wówczas na konieczność chrystocentrycznego pogłębienia kwestii wyzwolenia, które jedynie w perspektywie soteriologii nabiera pełnego znaczenia. Obecny Papież Franciszek w słowie wstępnym napisanym do książki przypomina, że nauka Jezusa wzywa do odejścia od zatrzymywania dóbr tego świata dla siebie i zaprasza do dzielenia się nimi w duchu solidarności. Postawa ubóstwa, wynikająca z „bycia stworzeniem”, winna się wyrazić w gotowości przyjęcia pomocy od innych i śpieszenia ze wsparciem dla potrzebujących.

Przywołanie postaci Gustavo Gutiérrieza pozwala lepiej zrozumieć podstawowe intuicje teologii wyzwolenia, która wychodzi od ewangelicznej lektury sytuacji ludzi ubogich i ukonkretnia się we wspólnotach podstawowych gromadzących ludzi wspólnie modlących się i poszukujących dróg zaradzenia nędzy. Opisanie w książce ciekawe doświadczenie kursu duszpasterskiego dla teologów z Niemiec i Austrii zaowocowało nie tylko osobistym zaangażowaniem jego uczestników w życie ubogich z *favelas* i *campesinos*, ale też przyczyniło się do teologicznego pogłębienia kwestii ubóstwa wyniesionej do jednej z bardziej nośnych idei teologicznych. Skonfrontowanie realnego ubóstwa latynoamerykańskiej rdzennej ludności indiańskiej i potomków niewolników z Afryki z refleksją teologiczną profesorów z Europy stało się katalizatorem do przywrócenia świeżości zapału ewangelizacyjnego Kościołowi, który na nowo odczytał wezwanie do głoszenia Ewangelii wyzwolenia.

Wielką rolę w pogłębieniu kwestii solidarności z ubogimi odegrał św. Jan Paweł II, który mając doświadczenie niewydolności rozwiązań, proponowanych przez komunizm na gruncie świeckiego humanizmu, wprowadził Kościół na drogę rozwijania preferencyjnej opcji na rzecz ubogich i wsparł kontynentalne konferencje episkopatu Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Omawiany w książce dokument z Aparecida,

odwołujący się do przemówienia inauguracyjnego tej konferencji, wygłoszonego przez Benedykta XVI, stanowi podsumowanie procesu krystalizowania się teologii wyzwolenia i ponownego jej umiejscowienia w sercu Kościoła.

Książka jest ciekawa pod względem treściowym i bogata pod względem faktograficznym. Polski czytelnik dowiaduje się nowych rzeczy i otrzymuje nowe światło na kwestie już obecne w literaturze teologicznej. Słabą stroną są pojawiające się niedoskonałości w tłumaczeniu, które niekiedy zbyt mocno zależy od niemieckiego oryginału i powoduje wrażenie nieciągłości narracji. Wydaje się, że pośpiech w przygotowywaniu wydania nie sprzyjał jej jakości redakcyjnej. Polski odbiorca tej pozycji może zostać poruszony jej przekazem streszczającym się w słowie wstępnym papieża Franciszka: „kto czyta te strony, będzie czuł, że go to dotyczy i odczuje w swym sercu wzmożoną potrzebę odnowy życia” (s. 9).

*Andrzej Derdziuk OFMCap
Instytut Teologii Moralnej KUL*

Moralna odpowiedzialność ludzi biznesu. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król, Kraków: Wydawnictwo UNUM 2012 ss. 151.

Ludzie biznesu często postrzegani są jako osoby bezwzględnie poszukujące jedynie maksymalizacji zysku. W rzeczywistości jednak środowisko przedsiębiorców jest dość zróżnicowane. Są oczywiście tacy, dla których liczy się tylko i wyłącznie zysk finansowy. Temu celowi są w stanie podporządkować wszystkie decyzje, nawet bez względu na ich negatywne konsekwencje moralne i społeczne. W świecie biznesu działają jednak także osoby, dla których – obok skuteczności – ważne są takie wartości, jak odpowiedzialność moralna, uczciwość, poszanowanie godności drugiego człowieka, integralny i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy.

W taki kontekst wpisuje się recenzowana publikacja, która podejmuje problem moralnej odpowiedzialności ludzi biznesu. Jest ona pokłosiem konferencji naukowej, która odbyła się 17 maja 2012 r. w Wyższym Seminarium Duchownym w Krakowie. Jej organizatorem był Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie we współpracy z Duszpasterstwem Przedsiębiorców i Pracodawców „Talent”. Redaktorzy książki, będący jednocześnie pomysłodawcami wspomnianej konferencji, a na co dzień także animatorami środowiska chrześcijańskich biznesmenów w Polsce, zebrali teksty wystąpień prelegentów i przygotowali je do wydania w formie opracowania zbiorowego.

Jak zaznaczają redaktorzy, głównym celem podjętej refleksji było „określenie zakresu odpowiedzialności uczestników życia gospodarczego” (s. 6). Natomiast zasadnicza teza, która wybrzmiewa z lektury całości opracowania, zawiera się w stwierdzeniu, że „prowadzenie działalności gospodarczej zgodnie z zasadami etyki, choć w krótkiej